

บทที่ 5

องค์กรและการทำงานข่าววิทยุภาคถ่ายทอด กรมประชาสัมพันธ์

การศึกษาองค์กรและการทำงานข่าววิทยุภาคถ่ายทอดในบทนี้ เป็น การรายงานผลการศึกษาจาก การเข้าไปสังเกตการณ์ ร่วมทำงาน และสัมภาษณ์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการผลิตรายการ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดแนวทางการนำเสนอ เนื้อหาในบทนี้เป็น 5 ประเด็นด้วยกันคือ

1. โครงสร้างองค์กรข่าววิทยุของกรมประชาสัมพันธ์
2. บุคลากรในการทำข่าววิทยุของกรมประชาสัมพันธ์
3. กระบวนการทำข่าววิทยุภาคถ่ายทอดแบบกรมประชาสัมพันธ์
4. อำนาจการตัดสินใจและการคัดเลือกข่าววิทยุภาคถ่ายทอด
5. ความขัดแย้งในการทำงานข่าววิทยุตามเป้าหมายขององค์กรกับ ความเป็นนักวิชาชีพสื่อสารมวลชน

สำหรับในตอนท้ายของบทนี้ จะเป็นการสรุปภาพรวมของการทำงาน ข่าววิทยุภาคถ่ายทอด ก่อนที่จะนำไปสานต่อประเด็นการวิเคราะห์ในส่วนของ ตัวบท (text) รายการข่าวในบทถัดไป อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกนี้จะเป็น การนำเสนอรายละเอียดของโครงสร้างองค์กร เพื่อเป็นพื้นฐานในระดับกว้าง ของการรายงานผลการวิเคราะห์การทำงานในกระบวนการผลิตข่าววิทยุต่อไป

โครงสร้างองค์กรข่าววิทยุของกรมประชาสัมพันธ์

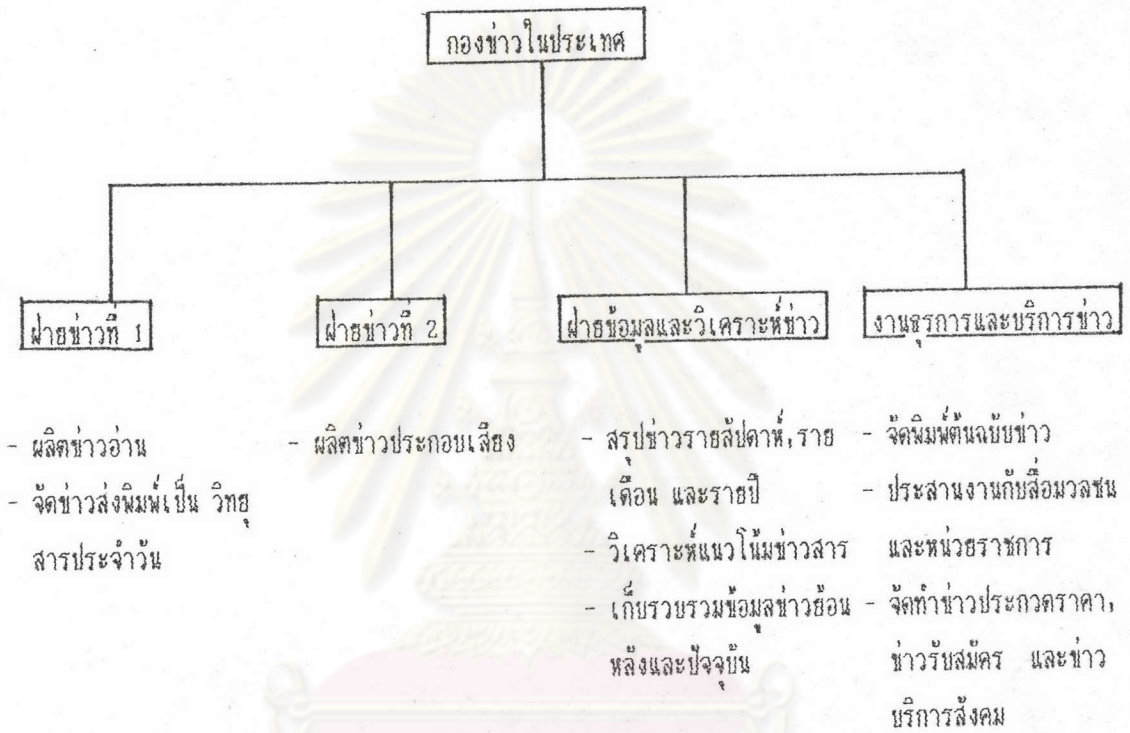
ข่าวภาคถ่ายทอดที่ กบว. กำหนดให้ทุกสถานีวิทยุถ่ายทอดออกอากาศ โดยพร้อมเพรียงกัน 4 ช่วงเวลานั้น ผลิตขึ้นโดยองค์กรแห่งหนึ่งของรัฐ คือ กองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ กองข่าวในประเทศเป็นหน่วยงานราชการ ที่นอกจากจะทำหน้าที่หลักในการจัดทำข่าวเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจาย

เสียงแห่งประเทศไทยเป็นประจำทุกวันแล้ว ยังมีหน้าที่รับผิดชอบในการสื่อข่าว เรียบเรียงข่าว และเสนอข่าว ทั้งที่เป็นข่าวราชการและข่าวที่น่าสนใจทั่วไป เพื่อเผยแพร่ทางสื่อมวลชนต่างๆ โดยการประสานงานกับสื่อมวลชนแต่ละประเภท ขณะเดียวกันจะจัดทำเอกสารข่าวของกรมประชาสัมพันธ์ (วิทยุสารประจำวัน) เผยแพร่แก่หน่วยราชการ สื่อมวลชน และประชาชน รวมทั้งให้ข้อมูลข่าวสาร แก่สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยด้วย

สำหรับโครงสร้างองค์กรของกองข่าวในประเทศ สามารถอธิบายได้ ดังแผนภาพที่ 5.1 ซึ่งจากแผนภาพจะเห็นได้ว่า โครงสร้างองค์กรของกอง ข่าวในประเทศ ประกอบขึ้นด้วย 4 ฝ่าย ที่มีหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกันดังนี้

1. ฝ่ายข่าวที่ 1 เป็นส่วนที่ได้รับการยกฐานะขึ้นจากงานประมวล ข่าวในประเทศ ตามแผนอัตรากำลัง 3 ปี ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2532-2534 ฝ่ายข่าวที่ 1 นี้ ทำหน้าที่ในการผลิตข่าว เพื่อใช้ในการอ่านเผยแพร่ทางสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และพิมพ์เผยแพร่ในวิทยุสารประจำวัน
2. ฝ่ายข่าวที่ 2 ยกฐานะขึ้นมาจากงานสื่อข่าวในประเทศ ตาม แผนอัตรากำลัง 3 ปีเช่นเดียวกัน ฝ่ายนี้มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตข่าว ประกอบเสียง เพื่อนำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
3. ฝ่ายข้อมูลและวิเคราะห์ข่าว มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบ ข่าวสารประจำวันสรุปเสนอความคิดเห็นต่อผู้บังคับบัญชา สรุปวิเคราะห์แนวโน้ม ของข่าวสาร เสนอความคิดเห็นต่อกองข่าวในประเทศและผู้บังคับบัญชา จัดทำ รายการวิเคราะห์ข่าวรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี และจัดเก็บข้อมูลข่าว สารประจำวันและข้อมูลข่าวสารย้อนหลัง
4. งานธุรการและบริการข่าว มีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการทั้งหมด ของกองข่าวในประเทศ นับแต่การพิมพ์ต้นฉบับข่าว ประสานงานติดต่อราชการ อำนวยความสะดวกแก่สื่อมวลชนในด้านเอกสาร จัดทำข่าวประกวดราคา ข่าว รับสมัคร และข่าวบริการสังคม

แผนภาพที่ 5.1 : แผนภาพแสดงการจัดองค์กรและการแบ่งฝ่ายงานรับผิดชอบ ของ กองข้าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์

ที่มา : 1. จากการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ กองข้าวในประเทศ ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2533 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2534
 2. ประชาสัมพันธ์, กรม, แผนอัตรากำลัง 3 ปี, กรุงเทพฯ : มพท., 2531.

อย่างไรก็ตาม ฝ่ายข่าวที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดในการผลิตข่าวภาคถ่ายทอดทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยก็คือ ฝ่ายข่าว 1 (ข่าวอ่าน) และ ฝ่ายข่าว 2 (ข่าวประกอบเสียง) โดยในปัจจุบันกองบรรณาธิการของแต่ละฝ่ายจะร่วมกันทำหน้าที่ผลิตข่าวประจำวัน ซึ่งจะมีการแบ่งช่วงเวลารับผิดชอบเป็น 2 ช่วง แต่ละช่วงจะมีบรรณาธิการของแต่ละฝ่ายรับผิดชอบการผลิตข่าวร่วมกันฝ่ายละ 1 คน ดังนี้

1. กองบรรณาธิการภาคกลางวัน รับผิดชอบการจัดข่าว ตั้งแต่ภาค 09.00-17.00 น.

2. กองบรรณาธิการภาคค่ำ รับผิดชอบการจัดข่าว ตั้งแต่ภาค 19.00 น. ถึง ภาค 08.00 น. ของวันใหม่

บุคลากรในการทำข่าววิทยุของกรมประชาสัมพันธ์

เนื่องจากการทำงานข่าววิทยุภาคถ่ายทอด มีฝ่ายงานหลักรับผิดชอบร่วมกันสองฝ่าย ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจภาพการทำงานข่าววิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในขั้นแรกนี้จะเป็นการแนะนำเจ้าหน้าที่ขององค์กรนี้ว่าแต่ละตำแหน่งนั้นทำหน้าที่อย่างไร และมีคุณสมบัติเช่นไรบ้างในการทำงานข่าววิทยุ ตลอดจนสายงานความรับผิดชอบของแต่ละคนเพื่อผลิตงานออกสู่ประชาชนผู้ฟัง โดยจะแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ส่วนตามสายงานข่าวคือ บุคลากรฝ่ายข่าวที่ 1 และบุคลากรฝ่ายข่าวที่ 2 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บุคลากรฝ่ายข่าวที่ 1 (ข่าวอ่าน)

ในส่วนแรกนี้ ผู้วิจัยจะเริ่มต้นด้วยการอธิบายถึงเจ้าหน้าที่สำคัญๆในส่วนของฝ่ายข่าวที่ 1 ซึ่งทำหน้าที่ในการผลิตข่าวอ่าน อันได้แก่

1.1 บรรณาธิการข่าวอ่าน ทำหน้าที่จัดข่าวอ่าน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การรับข่าว เรียบเรียงข่าว ตรวจสอบความถูกต้องของข่าวที่พิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว คัดเลือกจัดลำดับข่าว ขึ้นหัวข้อข่าวภาคถ่ายทอด และจัดข่าวเพื่อส่งพิมพ์ลงในวิทยุสารประจำวัน

บรรณาธิการข่าวทุกคน ล้วนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำข่าวค่อนข้างสูง มีความสามารถในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่ไวต่อข่าว กล่าวคือ ทันต่อเหตุการณ์ และรู้จักแหล่งข่าวที่พอจะหาข่าวได้ทันทั่วทั้งที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าข่าวนั้นมีความจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องนำออกอากาศ บรรณาธิการข่าวยังจะต้องมีความรอบคอบ เพราะการจัดข่าวต้องอาศัยความถูกต้องอย่างสูง และจะต้องระมัดระวังมิให้ข่าวที่ตนจัดนั้น ไปกระทบกระเทือนหรือขัดแย้งกับนโยบายข่าวของกรมประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามการจัดข่าวในแต่ละวันของบรรณาธิการไม่สามารถลุล่วงไปได้ด้วยบรรณาธิการเพียงคนเดียว การทำงานต้องมีทีมเวิร์ค โดยอาศัยการประสานงานกับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆที่จะกล่าวถึงต่อไป

1.2 ผู้ช่วยบรรณาธิการข่าว มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือบรรณาธิการในการจัดข่าว ซึ่งจะต้องมีผู้ช่วยบรรณาธิการนั่งประจำอยู่ 1 คน เสมอในการอยู่เวรข่าว นอกจากการให้ความช่วยเหลือในการจัดข่าวแล้ว บางครั้งบรรณาธิการหรือหัวหน้าฝ่าย อาจจะให้ผู้ช่วยบรรณาธิการออกไปสื่อข่าวตามแต่จำเป็นด้วย

1.3 ผู้สื่อข่าวฝ่ายข่าวที่ 1 ทำหน้าที่ในการสื่อข่าวภายนอก โดยจะมีทั้งที่เป็นผู้สื่อข่าวประจำ ได้แก่ ผู้สื่อข่าวประจำกระทรวง หรือหน่วยราชการ ผู้สื่อข่าวประจำจังหวัด และผู้สื่อข่าวตระเวน

สำหรับผู้สื่อข่าวประจำกระทรวงหรือหน่วยราชการนั้น เนื่องจากอัตรากำลังของงานข่าวมีไม่เพียงพอ กรมประชาสัมพันธ์จึงมีผู้สื่อข่าวไปประจำหน่วยราชการ ได้เพียงบางแห่งซึ่งเป็นหน่วยราชการหลักๆเท่านั้นคือ ผู้สื่อข่าวประจำทำเนียบรัฐบาล กระทรวงมหาดไทยและสายทหาร พาณิชย์ ต่างประเทศ

เกษตรและสหกรณ์ อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ และคมนาคม นอกจากนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานเป็นผู้จัดส่งข่าวมาให้ หรือใช้ผู้สื่อข่าวตระเวนเป็นผู้ไปทำข่าว หรือมีคณะนั้นจะอาศัยผู้สื่อข่าวประกอบเสียงซึ่งมีจำนวนมากกว่าเป็นผู้ส่งข่าวให้

ส่วนผู้สื่อข่าวของกรมประชาสัมพันธ์ประจำจังหวัดต่างๆนั้น จะกระจายกันอยู่ตามภาคต่างๆ ซึ่งการทำงานจะขึ้นอยู่กับภารกิจกับบัญชาของ ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต หน้าที่ความรับผิดชอบก็ไม่แตกต่างจากผู้สื่อข่าวประจำกระทรวงนัก กล่าวคือ ต้องติดตามรายงานข่าวในเขตที่ตนเองรับผิดชอบไปยังกองข่าวในประเทศ เพื่อจัดทำเป็นข่าวออกอากาศต่อไป

สำหรับผู้สื่อข่าวตระเวนนั้น นอกเหนือจากการตระเวนข่าวตามคำสั่งของหัวหน้างานหรือบรรณาธิการข่าวแล้ว ถ้ากรณีที่ไม่ได้ออกทำข่าวภายนอก ก็จะต้องอยู่ช่วยบรรณาธิการในการจัดข่าวด้วย

1.4 เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ทำหน้าที่พิมพ์ต้นฉบับข่าวเพื่อเตรียมออกอากาศ โดยถ้าเป็นกองบรรณาธิการภาคกลางวันจะมีเจ้าหน้าที่พิมพ์ดีดอยู่เวร 1 คน แต่ถ้าเป็นภาคค่ำจะมีเจ้าหน้าที่พิมพ์ดีดเพิ่มเป็น 2 คน ดูแลงานพิมพ์ข่าว เนื่องจากในช่วงเย็นโดยปกติจะมีข่าวส่งเข้ามาถึงกองบรรณาธิการข่าว อ่านค่อนข้างมาก และการจัดข่าวก็ต้องอาศัยขึ้นข่าวจำนวนมากกว่า

สำหรับจำนวนพิมพ์ในแต่ละวันนั้น ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณข่าวที่ส่งเข้ามาในแต่ละวัน และขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้ข่าวแต่ละวัน ซึ่งบางครั้งอาจต้องมีการพิมพ์ข่าวสำรองไว้เพื่อเตรียมออกอากาศ แต่โดยเฉลี่ยแล้วถ้าเป็นภาคกลางวัน จำนวนพิมพ์จะตกประมาณ 30 ข่าว แต่ถ้าเป็นภาคค่ำจะตกประมาณ 50 ข่าว

2. บุคลากรฝ่ายข่าวที่ 2 (ข่าวประกอบเสียง)

สำหรับฝ่ายข่าวที่ 2 หรือข่าวประกอบเสียงนั้น เจ้าหน้าที่ในองค์กรบางส่วนจะทำงานคล้ายคลึงกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวที่ 1 แต่บางส่วนจะมีหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง บุคลากรฝ่ายข่าวประกอบเสียงได้แก่

2.1 บรรณาธิการข่าวประกอบเสียง จะรับผิดชอบเขียนบทหรือความนำ (lead) และจัดทำข่าวประกอบเสียงทุกภาคข่าวที่อยู่เวร รวมถึงการประสานงานกับบรรณาธิการข่าวอ่านมิให้จัดข่าวซ้ำซ้อนกัน โดยเขียนรายการและหัวข้อ (head) ข่าวประกอบเสียงในแต่ละภาค ส่งให้บรรณาธิการฝ่ายข่าวที่ 1 นอกจากนี้จะทำหน้าที่ดแลมอบหมายให้เวรผู้ช่วยบรรณาธิการหรือผู้สื่อข่าวตระเวนออกไปสื่อข่าวตามที่เห็นสมควร รวมทั้งดูแลให้นำเทปข่าวที่ตัดต่อเสร็จเรียบร้อยแล้วไปส่งยังห้องส่งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อนำออกอากาศต่อไป นอกจากนี้บรรณาธิการข่าวยังมีหน้าที่รับเทปข่าวหรือเทปสัมภาษณ์ที่ผู้สื่อข่าวออกไปทำข่าวมา ซึ่งส่วนใหญ่จะส่งกลับมาทางโทรศัพท์

2.2 ผู้ช่วยบรรณาธิการข่าว ทำหน้าที่ช่วยเหลือบรรณาธิการข่าว พิมพ์หัวข้อข่าวประกอบเสียงและรายการการจัดทำข่าวประกอบเสียงภาคต่างๆ ในการประสานงานกับฝ่ายข่าวที่ 1 นอกจากนี้ยังมีหน้าที่รับผิดชอบในการนำม้วนเทปบันทึกเสียงที่จัดทำเป็นข่าวประกอบเสียงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปยังห้องส่งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อออกอากาศในภาคข่าวต่างๆ

2.3 ผู้สื่อข่าวประกอบเสียง ทำหน้าที่ในการสื่อข่าวเช่นเดียวกับผู้สื่อข่าวอ่าน แต่ลักษณะการทำข่าวจะแตกต่างกันกล่าวคือ ถ้าเป็นข่าวอ่านนั้น ผู้สื่อข่าวจะต้องเรียบเรียงข่าวที่ตนไปทำมาได้ ให้ออกมาในลักษณะข่าวที่ใช้อ่านออกอากาศได้ แต่สำหรับข่าวประกอบเสียงนั้น ผู้สื่อข่าวจะเป็นผู้ไปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของผู้ที่ให้ข่าวมา หรือเป็นผู้ออกไปบรรยายเหตุการณ์นอกสถานที่เอง แล้วส่งเสียงเทปดังกล่าวไปยังกองบรรณาธิการข่าวต่อไป

สำหรับในส่วนกลาง ผู้สื่อข่าวประกอบเสียงจะทำหน้าที่ของตนประจำหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจสำคัญต่างๆเกือบทุกแห่ง อันได้แก่ ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา สลายทหาร กรมตำรวจ มหาตไทย สาธารณสุข พาณิชยกรรมและสหกรณ์ วิทยาศาสตร์ คมนาคม ต่างประเทศ ศึกษาธิการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และกทม. ผู้สื่อข่าวประจำเหล่านี้ในบางสายงาน นอกเหนือจากการส่งเทปสัมภาษณ์ให้ทางบรรณาธิการข่าวประกอบเสียงแล้ว บางครั้งจะมีการส่งข่าวให้กับบรรณาธิการข่าวอ่านด้วย สำหรับสายงานที่มีผู้สื่อข่าวประจำแต่มีเหตุการณ์ที่ต้องเสนอเป็นข่าวขึ้นมาั้น บรรณาธิการจะเป็นผู้จัดส่งผู้สื่อข่าวตระเวนออกไปทำข่าว ซึ่งรายละเอียดของผู้สื่อข่าวตระเวนนั้นผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงอีกครั้งต่อไป

ส่วนผู้สื่อข่าวประจำจังหวัดนั้น ก็คือผู้เดียวกับตำแหน่งที่เป็นผู้สื่อข่าวอ่านนั่นเอง นอกเหนือจากการส่งข่าวที่ตนไปทำมาในลักษณะข่าวอ่านแล้ว ผู้สื่อข่าวเหล่านี้จะส่งเสียงข่าวสัมภาษณ์มายังบรรณาธิการข่าวประกอบเสียงด้วย

2.4 ช่างบันทึกเสียง มีหน้าที่รับผิดชอบการบันทึกเสียง การตัดต่อ และจัดทำข่าวประกอบเสียง และบางครั้งต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศข่าวประกอบเสียงด้วย ในกรณีที่ผู้ประกาศในเวลานั้นไม่อยู่ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่บันทึกเสียงรายการถ่ายทอดเสียงสำคัญๆ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย หรือสถานีโทรทัศน์ เพื่อนำไปตัดต่อในรายการข่าวต่อไป

ลักษณะการทำงานของช่างบันทึกเสียง จะต้องประสานงานกับบรรณาธิการข่าวตลอด บางครั้งบรรณาธิการอาจให้คำแนะนำช่างได้ว่าคำพูดใดที่ควรตัดต่อมาหรือตัดทิ้งไปได้ ในขณะที่เดียวกันช่างบันทึกเสียงอาจจะแนะนำในเรื่องเสียงสัมภาษณ์ว่าชัดหรือไม่ชัดเพียงไร

2.5 ผู้ประกาศข่าวประกอบเสียง มีหน้าที่อ่านบทหรือความนำ (lead) ข่าวประกอบเสียงที่บรรณาธิการข่าวเป็นผู้เขียน ซึ่งจะต้องอยู่เวรจนกว่าการจัดทำข่าวประกอบเสียงในแต่ละวันเสร็จลง

โดยทั่วไปการอ่านความนำข่าวประกอบเสียงจะใช้เสียงผู้ชาย ซึ่งผู้ประกาศจะต้องสอบผ่านใบผู้ประกาศของ กบว. ก่อน จึงจะอ่านบทข่าวได้ การอ่านจะมีลักษณะเป็นทางการ เพื่อให้ฟังดูแล้วข่าวมีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ และผู้ประกาศจะเป็นผู้ควบคุมการอ่านและการบันทึกเสียงทั้งหมดเอง แต่อย่างไรก็ตาม บางครั้งลักษณะการอ่านจะขึ้นอยู่กับภารกิจของบรรณาธิการข่าวด้วยว่า ต้องการให้อ่านความนำข่าวออกมาในลักษณะอย่างไร เช่น ถ้าเป็นความนำข่าวสงคราม บรรณาธิการอาจจะกำหนดให้ผู้ประกาศอ่านเสียงแข็งขันขึ้น แต่ถ้าเป็นข่าวพิธีการราชสำนัก บรรณาธิการอาจจะให้ผู้ประกาศอ่านเสียงที่อ่อนโยนลง เพื่อให้รื่นหูและเข้ากับลักษณะเนื้อข่าว เป็นต้น

2.6 ผู้สื่อข่าวตระเวน จะทำหน้าที่ตระเวนข่าวสำคัญที่เกิดขึ้น โดยได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการข่าว หัวหน้างาน หรือผู้อำนวยกาการ ซึ่งอาจจะ เป็นข่าวเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้น หรือเป็นการแถลงข่าวตามกำหนดการที่มีมาก่อน แต่ผู้สื่อข่าวประจำมิใช่เป็นผู้ที่รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม กรณีที่ไม่ได้ออกตระเวนข่าว ผู้สื่อข่าวตระเวนจะทำหน้าที่ช่วยเหลืองานบรรณาธิการในการจัดข่าว

2.7 พนักงานขับรถ มีหน้าที่ขับรถรับส่งผู้สื่อข่าวเพื่อไปทำข่าวตามที่หัวหน้างาน หรือบรรณาธิการกำหนด ปัจจุบันพนักงานขับรถของกองข่าวในประเทศมีทั้งสิ้น 3 คน ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของเจ้าหน้าที่และผู้สื่อข่าว โดยส่วนใหญ่แล้วผู้สื่อข่าวจึงเลือกที่จะเดินทางไปทำข่าวเองมากกว่าการใช้พนักงานขับรถของตน

เมื่อเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับบุคลากรแต่ละตำแหน่งในกองข่าวในประเทศแล้ว ต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอลักษณะการทำข่าววิทยุภาคถ่ายทอดของหน่วยงานนี้ โดยจะเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในการทำงานของเจ้าหน้าที่แต่ละคน ซึ่งมีส่วนทำให้ข่าววิทยุแห่งประเทศไทยมีลักษณะ เฉพาะที่แตกต่างจากการทำข่าวแห่งอื่น ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอถัดไป

กระบวนการทำข่าววิทยุภาคถ่ายทอดแบบกรมประชาสัมพันธ์

ข่าวที่ผลิตขึ้นเพื่อเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งจัดทำขึ้นโดย กองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ นั้น แบ่งเป็น

ข่าวภาคถ่ายทอด มีอยู่ด้วยกัน 4 ภาค คือ ภาค 07.00 น. 12.30 น. 19.00 น. และ 20.00 น.

ข่าวรายครึ่งชั่วโมง เป็นข่าวที่ทำออกอากาศคั่นรายการของสถานี คือ ข่าว 10.00 น. 10.30 น. 11.00 น. 11.30 น. 14.00 น. 14.30 น. 15.00 น. 16.00 น. 16.30 น. และ 17.00 น.

ข่าว 3 ท่อ และ 8 โมงเช้า คือ 21.00 น. (เว้นวันเสาร์อาทิตย์) และ 08.00 น. (เว้นวันอาทิตย์และวันพระ)

ข่าวเฉพาะ คือ ข่าวในส่วนที่อยู่นอกเหนือรายการข่าวที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ ข่าวยามเช้า (ปรีชา ทรรศน์โสภณ) ข่าวประกวดราคา ข่าวรับสมัครงาน ข่าวกีฬา 13.00 น. และสรุปข่าวประจำวัน 22.45 น. สำหรับฝ่ายข่าวที่ 1 และสรุปข่าวประจำเดือนและข่าวกีฬา 07.00, 20.00 น. สำหรับฝ่ายข่าวที่ 2

สำหรับข่าวภาคถ่ายทอดนั้น ได้กำหนดไว้เป็น 4 ภาค และเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับตามกฎหมาย ที่สถานีวิทยุทุกแห่งจะต้องถ่ายทอดเสียงโดยพร้อมเพรียงกัน แนวทางการจัดข่าวภาคถ่ายทอดกว้างๆนั้นกำหนดไว้ว่า ในส่วนของข่าวอ่าน ถ้าเป็นข่าวภาค 7.00 น. และ 19.00 น. กำหนดไว้ 50 บรรทัด (5 นาที) ภาค 12.30 น. กำหนดไว้ 60 บรรทัด (6 นาที) และภาค 20.00 น. กำหนดไว้ 100 บรรทัด (10 นาที) ซึ่งถ้าคิดเป็นจำนวนข่าวแล้วนั้น ไม่น่าจะขึ้นอยู่กับความยาวของข่าวแต่ละข่าว และภาคที่ทำการถ่ายทอดด้วย อาจจะมีตั้งแต่ 1 ข่าว ไปจนถึง 10 ข่าว แต่โดยทั่วไปแล้วจะเฉลี่ย

ประมาณ 4-5 ชั่วโมงต่อภาค ยกเว้นภาค 2 ที่มี ซึ่งจะมีจำนวนชั่วโมงมากขึ้นตามความยาวของเวลาที่กำหนด สำหรับชั่วโมงประกอบเสียงนั้น ในช่วงชั่วโมงถ่ายทอดบรรณาธิการข่าวจะต้องจัดข่าวยาวประมาณ 10 นาที ซึ่งอาจจะจัดข่าวได้ตั้งแต่ 1 ชั่วโมง จนถึง 6 หรือ 7 ชั่วโมง แต่โดยทั่วไปแล้ว แต่ละชั่วโมงมักจะยาวประมาณ 2 นาที เพราะจะได้ทั้งเนื้อข่าวที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และคนที่ฟังก็จะเข้าใจได้ไม่ยากนัก เพราะฉะนั้นชั่วโมงถ่ายทอดภาคหนึ่งจึงมีข่าวโดยทั่วไปประมาณ 4-5 ชั่วโมง อย่างไรก็ตามบรรทัดฐานที่ตั้งไว้ไม่ได้ตายตัว บรรณาธิการอาจจะจัดข่าวได้น้อยหรือมากกว่าที่กำหนดไว้ไม่มากนักก็ได้

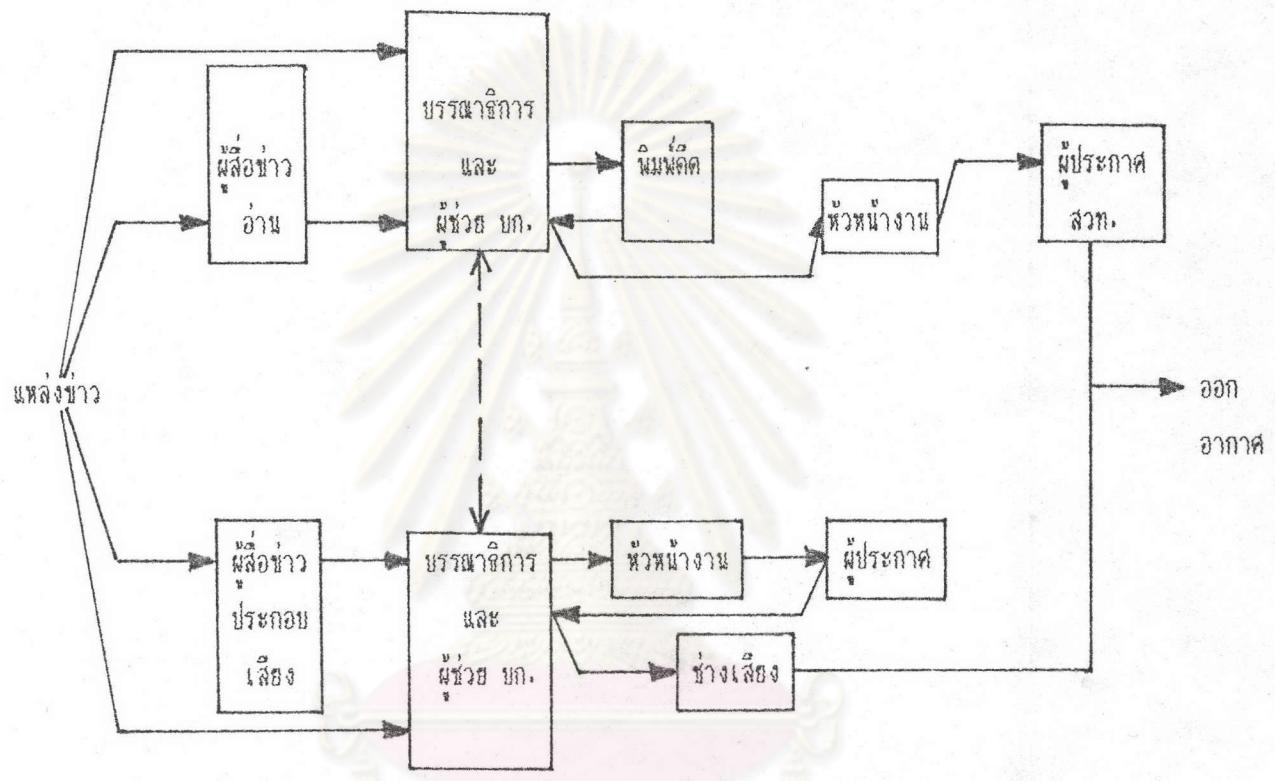
ส่วนวิธีการทำข่าววิทยุ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงการออกอากาศนั้นสามารถนำเสนอรายละเอียดทั้งหมดได้ ดังแผนภาพที่ 5.2

จากแผนภาพที่ 5.2 นั้น แสดงให้เห็นว่า การทำข่าววิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ เริ่มต้นขึ้นจากแหล่งข่าว แหล่งข่าว หมายถึง แหล่งที่สามารถให้ข่าวแก่กองข่าวในประเทศเพื่อจัดนำเสนอออกอากาศได้ ในกรณีของข่าวอ่านอาจจะเป็นบุคคลสำคัญต่างๆ อาทิ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดีกรม เป็นต้น หน่วยราชการหรือเอกชนที่ส่งข้อมูลข่าวมาให้ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคต่างๆ เอกสารราชการที่เชื่อถือและอ้างอิงได้ ตลอดจนข่าวที่ส่งมาจากผู้สื่อข่าวประจำและผู้สื่อข่าวตระเวนต่างๆ ส่วนข่าวประกอบเสียงนั้น แหล่งข่าวอาจจะ เป็นบุคคลสำคัญที่สามารถให้ข่าวได้เช่นกัน รวมถึงแหล่งข่าวที่ผู้สื่อข่าวส่งมาให้ด้วย

เพื่อความเข้าใจในทีละส่วนของการทำข่าว ลำดับแรกนี้จะอธิบายถึงวิธีการทำข่าวในส่วนของผู้สื่อข่าวก่อน ซึ่งเริ่มต้นจากการออกไปสื่อข่าว

ในส่วนของผู้สื่อข่าว การออกไปสื่อข่าวภายนอกนั้น ผู้สื่อข่าวกรมประชาสัมพันธ์จะได้อิสระในการทำข่าวในระดับหนึ่ง แต่ในบางครั้งผู้สื่อข่าวก็ไม่สามารถเจาะข่าวให้ลึกได้ตามความต้องการของตน หรือไม่มีอิสระพอในการทำข่าว ดังปรากฏให้เห็นว่า ในบางยุคสมัย ถึงกับมีคำสั่งห้ามไม่ให้นักข่าวกรม

แผนภาพที่ 5.2 : แผนภาพแสดงการทำงานชาววิทยภาคใต้ทอด ทั้งในล้นข้าวอ่านและข้าวประกอบเสียง และการไหลของข่าวจากแหล่งข่าว ผ่านบุคลากรต่างๆ จนถึงการออกอากาศ

ที่มา : จากการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ กองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ ด้วยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2533 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2534.

- > หมายถึง การไหลของข่าวในแต่ละขั้นตอน
- ><———— หมายถึง การประสานการทำงานข่าวอ่านกับข่าวประกอบเสียง

ประชาสัมพันธ์ตั้งคำถามแบบขุดคุ้ย หรือการที่ต้องเซ็นเซอร์ข่าวบางอย่างที่ขัดแย้งกับนโยบายขององค์กรออกไป เพราะยึดหลักปลอดภัยไว้ก่อน เป็นต้น

การออกไปซื้อข่าวในส่วนของข่าวอ่านนั้น การทำงานจะขึ้นอยู่กับเทคนิคเฉพาะตัวของผู้สื่อข่าวแต่ละคน บางคนอาจจะจดคำพูดของแหล่งข่าวทันทีที่ทำข่าว ในขณะที่บางคนอาจบันทึกเทปไว้ก่อน เมื่อผู้สื่อข่าวได้ข่าวมาแล้วจะนำไปเรียบเรียง จัดพิมพ์และตรวจทานต้นฉบับข่าวเพื่อส่งต่อไปยังกองบรรณาธิการข่าว โดยอาศัยโทรสาร หรือนำข่าวเข้าไปให้เอง หรือถ้าไม่มีเครื่องโทรสารก็อาจจะใช้วิธีการส่งโดยบอกจดทางโทรศัพท์ หรือใช้บันทึกเทปทางโทรศัพท์อัตโนมัติ

หลังจากรับข่าวแล้ว บรรณาธิการข่าวอ่านและผู้ช่วยบรรณาธิการข่าวอ่าน จะอ่านทวนเพื่อเรียบเรียงให้ดีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจจะตัดทอนข่าวออกไปบ้างในกรณีที่วันนั้นมีข่าวส่งเข้ามามาก นอกจากข่าวที่ผู้สื่อข่าวทำมาแล้วนั้น บรรณาธิการข่าวอาจจะเลือกข่าวจากแหล่งอื่นมาใช้ก็ได้ อาทิ ข่าวจากสำนักพระราชวัง ข่าวฝากออกอากาศ ข่าวล่า หรือจดหมายข่าว ซึ่งมีเข้ามาเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน

การเขียนและเรียบเรียงข่าวนั้น บรรณาธิการส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความกระชับแต่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย โดยคำนึงถึงผู้ฟังทุกระดับแต่อย่างไรก็ตาม การเขียนข่าวก็ยังขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะ (style) ของบรรณาธิการข่าวแต่ละคนด้วย

เมื่อเรียบเรียงข่าวเสร็จแล้ว บรรณาธิการข่าวหรือผู้ช่วยจะส่งให้ เจ้าหน้าที่พิมพ์ตัดจัดพิมพ์ต้นฉบับข่าว การพิมพ์จะทำสำเนาไว้ 4 ชุด ซึ่งถ้ารวมกับต้นฉบับจะเป็น 5 ชุด สำหรับอ่านออกอากาศ ส่งพิมพ์วิทยสารประจำวัน ส่งให้กองข่าวต่างประเทศหรือเรียบเรียงเป็นข่าวยามเช้า เป็นสำเนาสำหรับเรียบเรียงเป็นสรุปข่าวประจำวัน 22.45 น. และที่เหลือจะเป็นสำเนาที่จะเก็บไว้เป็นหลักฐานต่อไป ในการพิมพ์ต้นฉบับข่าวนั้น เจ้าหน้าที่จะลงชื่อผู้สื่อข่าว ลักษณะเนื้อหาข่าว และจำนวนบรรทัดของข่าวไว้โดยย่อ เพื่อสะดวกสำหรับบรรณาธิการจัดข่าวและสำหรับตรวจสอบผลการทำงานต่อไป

หลังจากการพิมพ์ต้นฉบับข่าวเสร็จสิ้นลงแล้ว บรรณาธิการและผู้ช่วย จะช่วยกันตรวจทานความถูกต้องอีกครั้ง ทั้งความถูกต้องของตัวสะกดอักษรและ ความถูกต้องของเนื้อความข่าว ในขั้นนี้ผู้ช่วยบรรณาธิการอาจจะจัดแยกข่าวไว้ ให้บรรณาธิการตามภาคต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางให้บรรณาธิการพิจารณาในขั้นต้น ได้ว่า ข่าวใดควรจะออกอากาศภาคใด อย่างไรก็ตามอาจจะมีส่วนข่าวที่มีได้นำออกอากาศเลยทันที บรรณาธิการก็จะจัดเก็บเข้าแฟ้มข่าวเตรียมออกอากาศไว้ให้เวรบรรณาธิการถัดไปมาเลือกใช้จัดข่าวอ่านออกอากาศต่อไป

นอกจากแนวทางการจัดข่าวซึ่งจะได้กล่าวต่อไปภายหลังแล้ว บรรณาธิการข่าวอ่านจะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้จัดข่าวชนกับข่าวประกอบเสียง โดยประสานงานกับบรรณาธิการข่าวประกอบเสียง ในลักษณะหลีกเลี่ยงข่าวจากผู้ให้สัมภาษณ์คนเดียวกัน มีให้ออกอากาศในภาคเดียวกัน วิธีการประสานงานอาจใช้การโทรศัพท์จองหัวข่าวด่วน หรือการตกลงกันโดยตรงระหว่างบรรณาธิการข่าวสองฝ่ายเองก็ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้ว บรรณาธิการข่าวประกอบเสียงจะจัดทำโดยข่าวที่ตนจะนำออกอากาศ พร้อมกับหัวข่าวด่วนประกอบเสียง ส่งให้บรรณาธิการข่าวอ่านก่อน เพื่อสับหลักมิให้ข่าวซ้ำซ้อนกันในแต่ละภาค เพราะแท้จริงแล้วข่าวส่วนใหญ่ของทั้งสองฝ่ายก็มักจะได้มาจากแหล่งข่าวเดียวกัน

ภายหลังจากคัดเลือกจำนวนข่าว ได้พอเหมาะกับความยาวของภาคถ่ายทอดแล้ว บรรณาธิการจะจัดลำดับข่าว การจัดลำดับจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของบรรณาธิการที่จะคัดเลือกระหว่างลำดับความเด่นของบุคคล หรือลำดับความสำคัญและความสดใหม่ของเหตุการณ์ แต่โดยทางปฏิบัติแล้ว บรรณาธิการมักจะจัดข่าวตามลำดับความเด่นของบุคคล ซึ่งเป็นการจัดเรียงตามลำดับความอาวุโส และตามลำดับตำแหน่งข้าราชการของบุคคล ดังแนวทางที่แสดงไว้ในตารางที่ 5.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 : แนวทางการจัดเรียงลำดับข่าววิทยุตามความสำคัญของบุคคล

อันดับ	ตำแหน่ง
1	ข่าวในพระราชสำนัก
2	นายกรัฐมนตรี
3	รองนายกรัฐมนตรี
4	รัฐมนตรีต่างๆ (ลำดับข่าวขึ้นอยู่กับความสำคัญของประเด็นข่าว)
5	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีช่วย
6	ผู้นำเหล่าทัพ
7	โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
8	พรรคฝ่ายค้าน
9	ส่วนราชการ ตั้งแต่ปลัดกระทรวง อธิบดี รองอธิบดี ลดหลั่นกันลงไปตามตำแหน่ง
10	ภาคเอกชน และประชาชน (VOX POP)

ที่มา : จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์.

เมื่อการจัดข่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว บรรณาธิการข่าวหรือผู้ช่วยจะขึ้นหัวข้อข่าว โดยพิมพ์หัวข้อข่าวประกอบเสียงรวมไปด้วย การขึ้นหัวข้อข่าวจะเลือกเฉพาะข่าวที่สำคัญๆ ซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามลำดับข่าวที่จัดไว้ และหัวข้อข่าวจะมีจำนวนมาน้อยเท่าใดหรือมีลักษณะเช่นไร ขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์ของบรรณาธิการข่าวแต่ละคน และความสั้นยาวของข่าวที่จัดออกอากาศในภาคนั้นๆ แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีหัวข้อข่าวประมาณ 3-4 หัวข้อใน 1 ภาคถ่ายทอด

ภายหลังจากขึ้นหัวข้อข่าวแล้ว หัวหน้าฝ่ายข่าว 1 หรือ หัวหน้าฝ่ายประมวลข่าว ซึ่งรับผิดชอบเวรข่าววันนั้นจะเป็นผู้อ่านทานข่าวอีกครั้งหนึ่ง

รวมทั้งตรวจสอบแหล่งข่าวอีกครั้งหากมีข้อสงสัย ก่อนจะนำต้นฉบับข่าวส่งอ่าน ออกอากาศต่อไป

สำหรับการจัดข่าวของฝ่ายข่าวที่ 2 จะเริ่มต้นจากการออกไปทำข่าว ของผู้สื่อข่าวประกอบเสียง โดยการไปเก็บเสียงสัมภาษณ์แหล่งข่าวมา ซึ่ง การไปทำข่าวนี้นี้ ผู้สื่อข่าวอาจจะออกไปหาแหล่งข่าวด้วยตนเองหรือมีพนักงาน ข้าราชการคอยรับส่งทำข่าวในบางกรณี และนอกจากนี้ในการไปสัมภาษณ์แหล่งข่าว นั้น บางครั้งผู้สื่อข่าวอาจจะใช้เสียงของตนขึ้นความนำข่าวมาให้บรรณาธิการ ด้วย เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการจัดข่าว

จากนั้นจะเป็นขั้นตอนของการรับข่าว ซึ่งมีอยู่ 4 ลักษณะคือ ถ้า ผู้สื่อข่าวไม่นำเทปที่ออกไปทำข่าวส่งกลับมายังกองบรรณาธิการข่าวเอง ก็จะใช้ วิธีส่งข่าวทางโทรศัพท์ ซึ่งค่อนข้างจะสะดวกและรวดเร็ว หรือมีขณะนั้นบรรณา ธิการข่าวประกอบเสียงอาจใช้การโทรศัพท์ไปสัมภาษณ์แหล่งข่าวเอง ในกรณีที่ เวิร์ข่าวนั้นมีข่าวส่งมาจำนวนไม่เพียงพอกับการจัดข่าว หรือรับข่าวที่แหล่งข่าว ส่งเข้ามารายงานทางโทรศัพท์ด้วยตนเอง มิใช่จากที่ผู้สื่อข่าวเป็นผู้ทำข่าวมา หรือมีขณะนั้นก็จะคอยดูแลการสัมภาษณ์ หากผู้ให้ข่าวเดินทางมายังกองบรรณา ธิการข่าวด้วยตนเอง

การรับข่าวทางโทรศัพท์นั้น วันหนึ่งๆจะมีข่าวส่งมาประมาณ 30 ข่าว เมื่อรับข่าวบรรณาธิการจะจัดชื่อและตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ รายการข่าว และ ตรวจสอบคุณภาพเสียงไปพร้อมกัน รวมทั้งจัดประเด็นสำคัญของข่าว ซึ่งข้อมูล ทั้งหมดที่มีอยู่นี้ บรรณาธิการจะใช้ประกอบในการเขียนความนำข่าว (Lead) ต่อไป ในกรณีที่ข่าวไม่เพียงพอ บรรณาธิการอาจจะให้ผู้สื่อข่าวออกไปทำข่าว มาในลักษณะข่าวเจาะหรือการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งนอกจาก จะใช้แก้ปัญหาดังกล่าวได้แล้ว ยังมีความน่าสนใจและสร้างความหลากหลายให้ กับรายการข่าว การทำข่าวเจาะและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นมีลักษณะดังนี้

- การทำข่าวเจาะ ผู้สื่อข่าวประกอบเสียงอาจจะใช้วิธีการหาข่าว โดยการหยิบประเด็นใดประเด็นหนึ่งขึ้นมาเสนอในลักษณะข่าวเจาะ กล่าวคือ

เจาะลึกในประเด็นดังกล่าวลงไป โดยอาศัยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของข่าวเจาะนี้ ผู้สื่อข่าวสามารถเก็บไว้ใช้ได้กรณีที่เวรข่าวใดไม่มีข่าวที่น่าสนใจเสนอ ก็สามารถนำข่าวเจาะมาออกอากาศได้

- การสัมภาษณ์ความคิดเห็น เป็นการทำข่าวเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและไม่จำเจ ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ที่ออกไปสัมภาษณ์ความคิดเห็น มักจะได้รับคำสั่งจากบรรณาธิการให้ออกไปทำข่าวในลักษณะนี้มา โดยส่วนใหญ่บรรณาธิการจะเลือกเหตุการณ์ในขณะนั้นๆที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และเป็นสิ่งที่คนอยากรู้ในประเด็นนั้นๆ ซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบคือ การสัมภาษณ์แบบออกชื่อคนให้สัมภาษณ์ ซึ่งจะปล่อยให้เสียงออกอากาศยาวหน่อย กับการสัมภาษณ์แบบ VOX POP ซึ่งมีการคละความคิดเห็นของหลายๆคนในประเด็นเดียวกัน

การจัดทำ VOX POP บรรณาธิการจะเลือกเสียงและเนื้อหาของคนที่ผู้สื่อข่าวออกไปเก็บเสียงมาประมาณ 5-6 คน โดยจะมีความยาวประมาณ 1 นาทีกว่า และจะตัดต่อสลับเสียงสูงต่ำ ซายหญิง และให้มีคละกันหลายๆประเด็น เพื่อให้ฟังออกมาเหมือนกับเสียงดนตรี แต่อย่างไรก็ตามการคัดเลือกความคิดเห็นที่จะนำออกอากาศนั้น สิ่งที่บรรณาธิการยังต้องคำนึงถึงก็คือ จะเลือกได้เฉพาะบางเสียงเท่านั้น เสียงใดที่เป็นกลางหรือเห็นด้วยกับรัฐบาล ก็สามารถหยิบขึ้นมาทำ VOX POP ได้ แต่เสียงที่ต่อต้านรัฐบาลหรือหน่วยราชการของรัฐนั้นก็จะไม่เลือกขึ้นมา

การเขียนความนำข่าว (lead) นั้น มีแนวทางกว้างๆ 2 วิธีคือ จับประเด็นสำคัญของข่าวทั้งหมดแล้วสรุปขึ้นเป็นความนำข่าว ซึ่งอาจจะออกมาในลักษณะ 5 w's & h หรือมีขณะนั้นก็จะสรุปบางประเด็นของข่าวที่จะไม่นำออกอากาศด้วยเหตุผลบางประการ เช่น เสียงไม่ชัดเจน ฯลฯ จากนั้นนำประเด็นที่สรุปนั้นโยงขึ้นนำอีกประเด็นที่ตัดต่อเป็นข่าว บรรณาธิการจะพยายามขึ้นความนำข่าวให้น่าสนใจ โดยอาศัยถ้อยคำที่จะดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง อาทิ ใช้ข้อความว่า "การสัมภาษณ์ข้ามทวีปจากชาวอติอาระเบีย" แทนคำว่า "การสัมภาษณ์ข้ามประเทศ" เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

การคัดเลือกข่าว เป็นขั้นตอนของการจัดข่าวที่เกิดขึ้นทั้งในระหว่าง การรับข่าวและขณะที่นั่งทำงานอยู่ที่โต๊ะบรรณาธิการ บรรณาธิการจะวางแผน การจัดข่าวไว้แล้วในใจว่า ข่าวภาคใดจะออกอากาศประเด็นใดบ้าง จากนั้นจะ ประสานงานกับบรรณาธิการข่าวอ่าน เพื่อจัดข่าวมิให้ซ้ำซ้อนกัน โดยในทุกชั้น ตอนนี้ บรรณาธิการจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยบรรณาธิการข่าวและผู้สื่อข่าวตระเวนอยู่ตลอด และสำหรับหัวข้อข่าวนั้น บรรณาธิการจะเขียนไว้ ภาคละ 1 หัวข้อข่าวที่คิดว่าสำคัญที่สุด ยกเว้นถ้าในภาคข่าวนั้นมีข่าวในพระราช สำนัก บรรณาธิการจะขึ้นหัวข้อให้ข่าวราชสำนัก 1 หัวข้อ และหัวข้อข่าวที่คิด ว่าสำคัญที่สุดรองลงมาอีก 1 หัวข้อ

หลังจากเขียนความนำและคัดเลือกข่าวเสร็จ บรรณาธิการข่าวจะ ส่งความนำข่าวนั้นให้หัวหน้าฝ่ายข่าวที่ 2 ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วจากนั้นจะ ส่งไปให้ผู้ประกาศข่าวประกอบเสียงอ่าน ผู้ประกาศจะควบคุมการอ่านและ บันทึกลงเสียงเองโดยการประสานงานกับบรรณาธิการ ในส่วนของความราบรื่น และน้ำเสียงในการอ่าน เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วจะนำเทปคาสเซตเสียงที่ตน อ่านส่งให้บรรณาธิการตัดต่อเป็นข่าวต่อไป

ในช่วงของการตัดต่อเทป บรรณาธิการจะประสานงานกับช่างบันทึก เสียง เสียงใดที่ไม่มีคุณภาพจะถูกคัดทิ้งไป ไม่ว่าจะ เป็นเสียงที่บันทึกเทปมาไม่ ชัด เสียงก้อง มีเสียงรบกวนมาก หรือฟังไม่รู้เรื่อง แต่ถ้าเป็นเสียงที่จำเป็น ต้องออกอากาศแต่คุณภาพไม่ดีนั้น บรรณาธิการอาจจะใช้เสียงผู้ประกาศบรรยาย เองในห้องอัดเสียงแทน สำหรับการตัดต่อ ช่างจะตัดคำที่ไม่ต้องการออกไป เช่น การลากเสียงเอ้อ...อ้อ... ฯลฯ จะถูกตัดออกไป หรือตัดต่อให้ฟังดูแล้ว รื่นหูขึ้นและได้ใจความเข้าใจง่าย ตลอดจนปรับระดับเสียงมิให้เสียงสูงต่ำโดด กันเกินไป และควบคุมให้การตัดต่อข่าวประกอบเสียงอยู่ในเวลาที่กำหนดไว้ทั้ง หมด 10 นาที

สำหรับเทปที่ได้รับการตัดต่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ช่างจะทำสำรอง เก็บไว้ประมาณ 7 วัน แล้วจึงลบทิ้ง ส่วนความนำข่าว (lead) นั้น จะส่งพิมพ์ และเก็บไว้เป็นหลักฐานต่อไป

ขั้นตอนสุดท้ายของการทำงานข่าวก็คือ การอ่านออกอากาศ ซึ่งจะอาศัย ผู้ประกาศข่าว ของ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเป็นผู้อ่าน โดยอ่านออกอากาศสด (live) สำหรับข่าวถ่ายทอดภาค 12.30 และ 20.00 น. จะใช้ผู้ประกาศชายอ่าน 1 คน ในขณะที่ภาค 7.00 และ 19.00 น. จะใช้ผู้ประกาศคู่ชายหญิง แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับในส่วน of ข่าวในประเทศไทยนั้น กำหนดให้ผู้ประกาศชายเป็นผู้อ่านในทุกภาคของข่าวภาคถ่ายทอด เนื่องจากจะทำให้ข่าวมีความน่าเชื่อถือ ประกอบกับข่าวในประเทศไทยเป็นเรื่องใกล้ตัว เสียงของผู้ประกาศชายจะอ่านให้น่าหนักได้มากกว่า ส่วนผู้ประกาศหญิงจะทำหน้าที่อ่านข่าวต่างประเทศและพยากรณ์อากาศ

สำหรับข่าวภาคถ่ายทอดนั้น เนื่องจากออกอากาศทุกสถานีวิทยุพร้อมกันทั่วประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการคัดเลือกผู้ประกาศข่าวที่มีประสบการณ์มากมาอ่าน โดยมีข้อกำหนดว่า ถ้าเป็นผู้ประกาศหน้าใหม่จะได้เริ่มต้นอ่านข่าวในภาค 12.30 น. ก่อน หลังจากมีความชำนาญแล้ว ก็จะเลื่อนขึ้นไปอ่านข่าวภาค 19.00 และ 20.00 น. และถ้ามีความเชี่ยวชาญมากขึ้น ก็จะได้อ่านข่าวภาค 7.00 น. และเป็นที่น่าสังเกตว่า ข่าวภาคเช้าจะกำหนดให้เฉพาะผู้ประกาศบางคนเท่านั้นที่อ่านออกอากาศได้ เนื่องจากเป็นที่เชื่อกันว่าข่าวภาคนี้มีผู้ติดตามฟังมากที่สุด และมีผู้ใหญ่หรือระดับผู้บริหารประเทศหลายคนคอยติดตามฟังด้วย

ด้วยเหตุที่ผู้ประกาศเป็นด่านสุดท้ายก่อนที่ข่าวจะถูกอ่านออกอากาศ ดังนั้นหากมีเวลาเหลือเพียงพอ ก่อนออกอากาศผู้ประกาศจะตรวจข่าวอีกครั้งหนึ่งเพื่อทานความถูกต้องของข่าวที่จะได้อ่านออกอากาศต่อไป

จากโครงสร้างข่าวและกระบวนการผลิตข่าววิทยุภาคถ่ายทอด ที่นำเสนอมาทั้งหมดตั้งแต่ตอนต้นนี้ เราสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 : ตารางแสดงโครงสร้างและแนวทางการผลิตข่าววิทยุภาคถ่ายทอดของกรมประชาสัมพันธ์
โครงการเปรียบเทียบข่าวอ่านกับข่าวประกอบเสียง (ธันวาคม 2533 - กุมภาพันธ์ 2534)

หน่วยงานรับผิดชอบ	: กองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์
รูปแบบรายการ	: ข่าวทางราชการ ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และระเบียน กขว. ซึ่งค้ำให้ทุกสถานีวิทยุถ่ายทอดโดยพร้อมเพรียงกันในทุก ช่วงเวลาที่ย่อออกอากาศ
ความยาวของรายการ	: 30 นาที
ช่วงเวลาออกอากาศ	: - 07.00 ถึง 07.30 น. - 12.30 ถึง 13.00 น. - 19.00 ถึง 19.30 น. - 20.00 ถึง 20.30 น.

โครงสร้างและแนวทางการผลิต	ข่าวอ่าน	ข่าวประกอบเสียง
1. ฝ่ายรับผิดชอบ	ฝ่ายข่าวที่ 1	ฝ่ายข่าวที่ 2
2. บุคลากร	- หัวหน้าฝ่ายข่าวที่ 1 - บรรณาธิการข่าวอ่าน - ผู้ช่วยบรรณาธิการ - ผู้สื่อข่าวฝ่ายข่าวที่ 1 - เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด	- หัวหน้าฝ่ายข่าวที่ 2 - บรรณาธิการข่าวประกอบเสียง - ผู้ช่วยบรรณาธิการ - ผู้สื่อข่าวประกอบเสียง - ช่างบันทึกเสียง - ผู้ประกาศข่าวประกอบเสียง - ผู้สื่อข่าวตระเวน - พนักงานขับรถ
3. ช่วงเวลาออกอากาศ	ช่วงแรกของภาคถ่ายทอด	หลังจากสัปดาห์นักรายการจากข่าวอ่าน

(ยังมีต่อ)

โครงสร้างและแนวทางการผลิต	ข่าวอ่าน	ข่าวประกอบเสียง
4. ความยาวของการออกอากาศ - ภาค 07.00 น. - ภาค 12.30 น. - ภาค 19.00 น. - ภาค 20.00 น.	5 นาที (50 บรรทัด) 6 นาที (60 บรรทัด) 5 นาที (50 บรรทัด) 10 นาที (100 บรรทัด)	10 นาที 10 นาที 10 นาที 10 นาที
5. จำนวนข่าวต่อภาค	ไม่นับนอนขึ้นอยู่กับความยาวของข่าว แต่จำนวนเฉลี่ยเหมาะสมคือ 4-5 ข่าวต่อภาค	ไม่นับนอนขึ้นอยู่กับความยาวของข่าว แต่จำนวนเฉลี่ยเหมาะสมคือ 4-5 ข่าวต่อภาค
6. ลักษณะการผลิต	- เรียบเรียงข่าวจากที่แหล่งข่าวส่งมา เป็นเนื้อหาที่อ่านออกอากาศได้	- เรียบเรียงความนำข่าวเพื่อตัดต่อกับเสียงสัมภาษณ์แหล่งข่าว - เสียงผู้สื่อข่าวรายงานนอกสถานที่ - ข่าวเจาะ, VOX POP
7. การจัดลำดับข่าว	เป็นอำนาจการตัดสินใจของบรรณาธิการ โดยพิจารณาจากความเด่นของตัวบุคคล และความเด่นของประเด็นข่าว	เช่นเดียวกับข่าวอ่าน
8. การนำเสนอ	อ่านออกอากาศสด (live) โดยใช้เสียงผู้ประกาศชายของ สวท.	แถบเสียงที่ตัดต่อเรียบร้อยแล้วของเสียงผู้ประกาศชายฝ่ายข่าวประกอบเสียงกับเสียงสัมภาษณ์แหล่งข่าว

ที่มา : จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) ที่กองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ ระหว่างวันที่ 17 ธันวาคม 2533 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 253

อำนาจการตัดสินใจและการคัดเลือกข่าววิทยุภาคถ่ายทอด

เป้าหมายของการทำงานข่าวของกองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ มีการกำหนดแนวทางไว้หลายประการ แต่ลักษณะที่เด่นชัดก็คือ การยึดหลักการเสนอข่าวตามคำสั่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 3/2527 ประการแรกที่ว่า "ต้องเป็นไปในทางสนับสนุนนโยบายและผลงานของรัฐบาลรวมทั้งอุดมการณ์ของชาติ" นอกจากนี้จะนำเสนอข่าวที่มีลักษณะส่งเสริมสถาบันของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นข่าวที่มีลักษณะเป็นทางการ เน้นความถูกต้อง เชื่อถือได้ควบคู่ไปกับความรวดเร็ว สั้นกระชับ ได้ประเด็น และมีลักษณะสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อประชาชน การกำหนดเป้าหมายดังกล่าวมีผลโดยตรงต่ออำนาจการตัดสินใจและการคัดเลือกข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ถ้ามองอย่างผิวเผินดูเหมือนว่า อำนาจการตัดสินใจในการคัดเลือกข่าวจะอยู่ที่บรรณาธิการข่าวเท่านั้น แต่ความจริงแล้ว บรรณาธิการเป็นเพียงผู้หนึ่งในกระบวนการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจจะเกิดขึ้นทุกขั้นตอนของการทำข่าวนั้นเอง อย่างไรก็ตามข้อมูลที่นำเสนอต่อไปนี้จะแสดงถึงอำนาจการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนก่อนที่ข่าวจะได้ผ่านการออกอากาศ

เริ่มตั้งแต่ผู้สื่อข่าว การเลือกที่จะส่งข่าวมายังกองบรรณาธิการ ก็เป็นหนึ่งในกระบวนการตัดสินใจในขั้นแรก ข่าวบางข่าวที่ผู้สื่อข่าวมั่นใจว่าไม่สามารถออกอากาศได้ บางครั้งก็จะไม่ส่งไปยังกองบรรณาธิการ หรือส่งข่าวไปให้เฉพาะประเด็นที่ตนมั่นใจว่าปลอดภัย นอกจากนี้ข่าวที่ผู้สื่อข่าวไม่แน่ใจว่าจะออกอากาศได้หรือไม่ั้น ก็อาจจะโทรศัพท์ให้บรรณาธิการช่วยพิจารณาอย่างถี่ถ้วนอีกครั้งหนึ่ง หรือตัดข่าวนั้นออกไปเลย

บรรณาธิการข่าวเป็นผู้ตัดสินใจในระดับต่อมา ที่จะคัดเลือกข่าวให้ผ่านออกอากาศได้หรือไม่ แต่จริงๆ แล้วอำนาจการตัดสินใจยังแฝงอยู่ในตัวบุคลากรคนอื่นด้วย แม้แต่เจ้าหน้าที่พิมพ์ดีด ช่างบันทึกเสียง หรือผู้ประกาศข่าว ประกอบเสียง บรรณาธิการจะเป็นผู้กลั่นกรองให้เหลือแต่ข่าวที่ตนมั่นใจและ

ประเด็นสำคัญที่จะลงตัวพอเหมาะกับเวลาออกอากาศ อย่างไรก็ตามถ้าบรรณาธิการไม่สามารถขึงใจได้หรือไม่แน่ใจในความถูกต้องของข่าว ก็สามารถหารือกับหัวหน้าฝ่ายข่าว ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมการทำข่าวในแต่ละวันอีกชั้นหนึ่ง โดยเฉพาะข่าวภาคถ่ายทอดที่ หัวหน้าฝ่ายข่าวที่ 1 (หรือหัวหน้าฝ่ายประมวลข่าว) จะต้องเป็นผู้อ่านทานข่าวทั้งหมดเป็นคนสุดท้าย และหัวหน้าฝ่ายข่าวที่ 2 ซึ่งจะต้องตรวจความนำข่าวประกอบเสียงทั้งหมดก่อนเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ถ้าเกิดมีข่าวใดที่อยู่เหนือกว่าอำนาจการตัดสินใจของหัวหน้าฝ่ายข่าวแล้ว จะเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการกองข่าวในประเทศที่จะต้องตัดสินใจ และถ้าสูงไปกว่านั้น เช่น เป็นข่าวที่เกี่ยวกับความมั่นคงระหว่างประเทศบางอย่าง ฯลฯ ก็อาจจะต้องมีการหารือกับโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (ในช่วงรัฐบาลชาติชาย) หรือผู้ช่วยเลขานุการกองทัพบก (ในระยะความดูแลของ รสช.)

เพราะฉะนั้นการที่ข่าววิทยุผ่านการกลั่นกรองหลายชั้นนี้ ทำให้สารระที่ผ่านออกไป แทบจะไม่มีโอกาสนำเสนอประเด็นที่ขัดแย้งกับเป้าหมายขององค์กรได้เลย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วแนวทางการคัดเลือกดังกล่าวไม่เพียงพอที่จะใช้ใช้อำนาจการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ได้ ข้อคำนึงเพิ่มเติมที่จะต้องให้สัมพันธ์กับความยาวของเวลาออกอากาศ ทำให้เกิดกระบวนการคัดเลือกที่สำคัญเพิ่มขึ้นมาอีก 2 ประการ ที่นำไปสู่อำนาจการตัดสินใจทั้งในระดับที่จงใจและระดับที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ อันได้แก่ การคัดเลือกข่าวตามแนวทางเป้าหมายขององค์กร กับการคัดเลือกข่าวตามแนวทางนักวิชาชีพของคนที่ทำข่าววิทยุ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การคัดเลือกข่าวตามแนวทางเป้าหมายขององค์กร

ลักษณะการคัดเลือกข่าวในแนวทางแรกนี้ คือ การคำนึงถึงนโยบายในการทำข่าวเพื่อประชาสัมพันธ์ภาพพจน์ที่ดีของรัฐ เพราะฉะนั้นแนวทางการคัดเลือกข่าวของวิทยุแห่งประเทศไทย จึงเป็นผลผลิตในลักษณะเฉพาะตัวด้วยรูปแบบดังต่อไปนี้

1.1 ข่าวฝากหรือข่าวบังคับ เป็นลักษณะของการใช้ความค้นเคຍ หรือการใช้อำนาจสั่งการให้นำข่าวออกอากาศ เพราะฉะนั้นจึงมีตั้งแต่ลักษณะข่าวส่วนตัวหรือข่าวสังคมธรรมดา ไปจนถึงข่าวฝากทางการเมืองหรือข่าวความมั่นคงบางอย่าง ในระดับการบังคับนั้น อาจเป็นคำสั่งที่มาจากผู้มีอำนาจ ตั้งแต่ระดับอธิบดี รองอธิบดี ขึ้นไปจนถึงระดับผู้บริหารประเทศ และเป็นที่น่าสนใจที่ว่า ข่าวทำนองนี้มักจะขอออกอากาศในภาค 7.00 และภาค 19.00 น. เป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นช่วงที่มีผู้ฟังมากกว่าภาคอื่น และมักจะปรากฏอยู่เสมอในช่วงที่มีวิกฤติเกิดขึ้นกับคณะรัฐบาล เช่น ก่อนพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี จะลาออกจากตำแหน่ง หรือก่อนการรัฐประหารของ รสช. มีการขอร้องจากรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ให้กองข่าวในประเทศ ออกข่าวคำสั่งมณัฒน์นายกรัฐมนตรีให้ยาวที่สุดเท่าที่จะออกได้

ลักษณะการส่งข่าวฝากหรือข่าวบังคับนั้น ถ้าเป็นข่าวอ่าน ก็อาจจะส่งในรูปของข่าวดิบ หรือมีละเนั้นก็เป็นข่าวที่เรียบเรียงไว้ให้ออกอากาศได้เลย แต่ถ้าเป็นข่าวประกอบเสียง ก็อาจจะมีตั้งแต่การโทรศัพท์ให้สัมภาษณ์ ไปจนถึงลักษณะที่เป็นเทปคาสเซตตั้งไว้บนโต๊ะของบรรณาธิการข่าว

1.2 การเก็บข่าวไม่ให้นำเสนอเลย ข่าวใดที่คาดหมายว่าจะก่อผลเชิงลบกับสถานการณ์ของรัฐบาล จะมีคำสั่งหรือเป็นนโยบายห้ามนำเสนอ อาทิ การออกคำสั่งระงับการเสนอข่าวการก่อการร้ายสากล อันเนื่องมาจากสงครามอ่าวเปอร์เซีย เพราะจะทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลในการรักษาความมั่นคงปรากฏออกมาในแง่ลบ หากเป็นข่าวสำคัญต้องประสานงานกับโฆษกสำนักนายกรัฐมนตรีก่อน หรือคำสั่งห้ามเสนอข่าวคดีลอบสังหาร หากไม่ใช่คำสั่งแจ้งของนายกรัฐมนตรีหรือโฆษกรัฐบาล เพราะคดีดังกล่าวตอกย้ำถึงความแตกแยกระหว่างรัฐบาลกับทหาร เป็นต้น

1.3 การให้ความสำคัญกับประเด็นหนึ่งมากกว่าอีกประเด็นหนึ่ง ประเด็นที่จะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นข่าวนั้น ส่วนหนึ่งการตัดสินใจของคนทำข่าวจะมีการให้ความสำคัญกับประเด็นข่าวบางอย่างไม่เท่ากัน เช่น การให้ความสำคัญกับข่าวของคณะรัฐมนตรีมากกว่าพรรคฝ่ายค้าน เป็นต้น

การคัดเลือกข่าวในแนวทางนี้ ได้แก่ การจับประเด็นข่าวพรรคฝ่ายค้านเพียงสั้นๆบางประเด็น แต่ข่าวนายกรัฐมนตรีจะนำเสนออย่างยาวที่สุด หรือข่าวรัฐมนตรีบางเรื่องที่อาจจะดูไม่จำเป็นต้องเสนอ แต่เจ้าหน้าที่ก็จะให้ความสำคัญ เพราะคำนึงถึงความเด่นของผู้เป็นข่าวด้วย หรือลักษณะการให้ความสำคัญกับข่าวของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นพิเศษ เพราะเป็นเจ้ากระทรวงที่ควบคุมกรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีส่วนปลีกย่อยที่น่าจะกล่าวถึงอีกก็คือ การให้ความสำคัญกับบางกระทรวง ซึ่งเดิมมี 5 กระทรวงหลักที่จะพิจารณาให้เป็นข่าวก่อน ได้แก่ มหาดไทย พาณิชย คคลัง ต่างประเทศ และเกษตร เพราะเป็นกระทรวงที่มีส่วนสัมพันธ์กับนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นจึงมีการจัดผู้สื่อข่าวประจำกระทรวงดังกล่าวไว้ครบทุกกระทรวง ส่วนบางกระทรวงเช่น ทบวง หรือยุติธรรม จะเลือกไว้ในอันดับท้ายๆ อย่างไรก็ตามแม้ในปัจจุบันจะมีนโยบายให้ความสำคัญของข่าวเป็นหลักก็ตาม แต่การคัดเลือกข่าวของ 5 กระทรวงนั้นก็ยังสามารถใช้เป็นบรรทัดฐานได้อยู่เช่นกัน

1.4 การหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอ บางครั้งการคัดเลือกข่าวบรรณาธิการจะตัดสินใจเองที่จะคัดข่าวบางข่าวออกไป แม้จะมีใช้คำสั่งบังคับ โดยเฉพาะข่าวที่เป็นประเด็นความขัดแย้ง จะไม่นำเสนอเป็นข่าววิทยุเลย ไม่ว่าจะ เป็น ความขัดแย้งของพรรคร่วมรัฐบาล หรือประเด็นที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงามและความมั่นคง หรือประเด็นที่คาดว่าจะเป็นการขยายความขัดแย้งออกไป หรือประเด็นข่าวที่จะนำไปสู่ภาพพจน์ในเชิงลบของคณะรัฐบาลหรือหน่วยราชการ หรือประเด็นที่นำเสนอขึ้นโดยพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อภาพพจน์ของรัฐบาล อาทิ ต้นฉบับข่าวที่บรรณาธิการกลั่นกรองแล้ว เห็นว่าควรหลีกเลี่ยงนำเสนอ เพราะมีบางประเด็นที่เป็นทัศนคติฝ่ายค้านที่โจมตีรัฐบาล ดังนี้

เข้าวันนี้ (9 ม.ค. 34) ที่รัฐสภา นายมนตรี พงษ์พานิช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคกิจสังคมให้สัมภาษณ์ว่า ในฐานะที่เป็นตัวแทนพรรคกิจสังคมในวันนี้จะซักถามเกี่ยวกับนโยบายต่างๆของรัฐบาลให้ประชาชนได้ทราบ รวมทั้งซักถามนายกรัฐมนตรีถึงเรื่องคุณสมบัติของรัฐมนตรีที่ไม่เหมาะสม ซึ่งการเป็นรัฐมนตรีต้องมีความรอบคอบ

แต่สิ่งที่รัฐมนตรีบางคนได้ทำไปแล้วนั้น เกิดผิดพลาด เป็นการผูกมัด
ตัวเอง ปฏิบัติตัวผิดหลักธรรมบัญญัติ แม้จะยังไม่แถลงนโยบายก็ผิดแล้ว
 (ต้นฉบับข่าววิทยุ, 9 มกราคม 2534)

1.5 การเลือกเสนอข่าวเพียงบางส่วน จากแนวทางการคัด
 เลือกที่หลีกเลี่ยงไม่นำเสนอข่าวบางข่าวนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่าข่าวใดที่ไม่สม
 ควรออกอากาศ ก็จะหลีกเลี่ยงถ้าทำได้ แต่ในกรณีที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จะออก
 ข่าวในลักษณะประนีประนอมแทน โดยอาจจะใช้วิธีตัดทอนบางประเด็นของข่าว
 ออกไป โดยในส่วนที่เป็นประเด็นที่จะสร้างภาพพจน์ ซึ่งลบกับรัฐบาลโดยตรง
 จะถูกคัดออกไป ส่วนที่เหลือจะมีลักษณะเป็นกลางๆ สันนิษฐานรัฐบาล หรืออาจจะ
 เป็นเชิงลบแต่มีข้อความที่แก้ตัวให้กับประเด็นดังกล่าว เช่น การนำเสนอข่าวผู้นำ
 พรรคฝ่ายค้าน บรรณาธิการข่าวจะหยิบยกมาเสนอเพียงบางส่วนที่เป็นกลางๆ
 แต่ส่วนใดที่มีการพูดก้าวพาดพิงถึงการทำงานของรัฐบาลแล้วจะถูกตัดทอนออกไป
 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในการเลือกเสนอเพียงบางส่วนนี้ ยังไม่ถึงลักษณะ
 ของการบิดเบือนข้อเท็จจริงในข่าว

นอกจากการตัดทอนบางประเด็นออกไปแล้ว บางครั้งการเลือกเสนอ
 เพียงบางส่วนอาจทำได้โดยการลดระดับคำพูดต่างๆ ให้อ่อนลง โดยเฉพาะในส่วน
 ที่เป็นข่าวอ่าวน บ่อยครั้งที่บรรณาธิการจำเป็นต้องระวังเป็นพิเศษ เพราะเป็น
 การเรียบเรียงขึ้นจากคำสัมภาษณ์ของแหล่งข่าว ไม่สามารถออกอากาศได้เต็ม
 ที่เหมือนกับข่าวประกอบเสียง ดังตัวอย่างข่าวรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
 มंत्रीกล่าวถึงเหตุผลที่ตกลงรับหน้าที่รับผิดชอบที่ตนไม่พอใจ ว่าเป็นมติของพรรค
 ซึ่งข่าวประกอบเสียงเสนอเสียงสัมภาษณ์ว่า

รพว.สร. : ...เมื่อเป็นการประชุมของรัฐมนตรีพรรคเอกภาพ 12 คน
 ได้ประชุมกันให้ผมรับงาน และบอกให้ที่ประชุมของรัฐมนตรี
 ผมจะทำทั้งสองหน่วยงานที่ไม่ถนัดนั้นให้เต็มที่ ถ้ามันไม่
เกิดผลเต็มที่ก็อย่ามาว่ากัน...

(ข่าววิทยุภาค 19.00 น., 25 ธันวาคม 2533)

แต่เมื่อเรียบเรียงเป็นข่าวอ่านแล้ว บรรณาธิการได้ลดคำสัมภาษณ์ให้อ่อนลง เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนต่อภาพพจน์ของรัฐบาล ด้วยข้อความที่ว่า

ผู้ประกาศ : ...การประชมของรัฐมนตรีพรรคเอกภาพ ได้มีมติให้ตนเองดูแลงานทั้งสองหน่วยนี้ ตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย ตั้งแต่วันที่ตัวเองต้องดูแลงานทั้งสี่สามหน่วยงาน ตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายแก่ตน และจะดูแลงานให้ดีที่สุด
(ข่าววิทยุภาค 20.00 น., 25 ธันวาคม 2533)

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของการคัดเลือกตามแนวทางเป้าหมายขององค์กรนั้น อาจมองได้สองระดับคือ ในระดับคำสั่งบังคับซึ่งออกมาในรูปของข่าวฝากหรือการเก็บข่าวที่ขยายความขัดแย้งออกไป กับระดับการตัดสินใจของคนในองค์กรเองที่จะคัดเลือกไปตามแนวเป้าหมายขององค์กร คือ การให้ความสำคัญกับประเด็นหนึ่งมากกว่าอีกประเด็นหนึ่ง การหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอ และการตัดทอนบางประเด็นข่าวออกไป

2. การคัดเลือกข่าวตามแนวทางนักวิชาชีพของคนทำข่าววิทยุ

สำหรับลักษณะของการคัดเลือกข่าวตามแนวทางความเป็นนักวิชาชีพนั้น ปรากฏให้เห็นออกมาในสองลักษณะ คือ

2.1 การคัดเลือกข่าวตามสายงานของบรรณาธิการข่าว ด้วยเหตุที่บรรณาธิการข่าวหลายคนในกองข่าวในประเทศ นอกจากจะมีหน้าที่เป็นบรรณาธิการข่าวตามเวรข่าวของตนแล้ว บางคนยังมีหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวประจำกระทรวงต่างๆด้วย ดังนั้นลักษณะความสนใจและสายงานของตนจึงมีส่วนสำคัญในการคัดเลือกและจัดข่าว กล่าวคือ ถ้าข่าวใดเป็นข่าวที่ตนออกไปทำมา บรรณาธิการอาจจะให้ความสนใจกับข่าวนั้นเป็นพิเศษ และจัดให้อยู่ในภาคข่าวที่สำคัญๆ หรือถ้าเป็นข่าวที่ตนมิได้ทำมาแต่อยู่ในสายงานที่รับผิดชอบ ก็อาจจะให้ความสำคัญในระดับแรกๆ จนบางครั้งอาจจะมองได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบรรณาธิการแต่ละคนที่ปรากฏอยู่ในข่าว

2.2 การคัดเลือกข่าวด้วยอุดมการณ์ทางวิชาชีพ สำหรับการคัด

เลือกข่าวตามอุดมการณ์นักวิชาชีพนั้น บรรณาธิการข่าวหลายคนยังคำนึงถึงผลประโยชน์ที่สังคมพึงจะได้รับด้วย บางคนกล่าวว่า ข่าวใดที่เป็นประโยชน์ตนจะให้ความสนใจก่อน บางคนเห็นว่า ข่าวด้านสุขภาพอนามัยและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่น่าจะนำเสนอ ก็จะเลือกไว้เป็นอันดับแรกๆก่อน บางคนยังคิดคำนึงไปกลุ่มผู้ฟังว่าช่วงเวลาใด คนกลุ่มใดจะฟังมาก ก็พยายามจัดข่าวให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังนั้นๆ นอกจากนี้บรรณาธิการบางคนจะจัดข่าวอย่างละเอียดขึ้น โดยตระหนักถึงความสมดุลที่ควรมีในข่าว เช่น การออกข่าวรัฐมนตรีแม้จะดูว่าเป็นงานกึ่งบังคับ แต่การออกข่าวก็พยายามที่จะให้มีการคละพรกระการเมืองร่วมรัฐบาล ไม่ให้คนหรือโทษแก่พรรคการเมืองใดๆมากเกินไป

อย่างไรก็ตาม การคัดเลือกข่าวตามแนวทางของนักวิชาชีพนั้น เมื่อถึงขั้นการปฏิบัติจริง การจัดข่าวลักษณะดังกล่าวอาจจะถูกเบียดออกไป โดยข่าวที่ต้องเสนอตามเป้าหมายขององค์กรอยู่บ่อยครั้ง เช่น ถ้าข่าวที่จัดในภาคใดเต็มจนล้นแล้ว ข่าวที่คนทำข่าวได้พิจารณาว่าน่าสนใจในฐานะนักวิชาชีพคนหนึ่ง อาจจะต้องถูกเก็บไปเป็นข่าวสำรองออกอากาศในภาคอื่นที่สำคัญน้อยกว่า และในขณะเดียวกันการทำงานและคัดเลือกข่าววิทยุด้วยรูปลักษณ์เช่นนี้ ทำให้เห็นได้ชัดว่า ข่าววิทยุกรมประชาสัมพันธ์มีปัจจัยภายนอกองค์กรคือ รัฐ เป็นตัวกำหนดแนวทางการทำงานของนักวิชาชีพ ในขณะที่สื่อสารมวลชนประเภทอื่นคือ หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ มีปัจจัยภายนอกองค์กรทางธุรกิจเป็นตัวกำหนดแนวทางการทำข่าว ด้วยเหตุนี้ประเด็นที่น่าจะทำความเข้าใจในขั้นต่อมาก็คือ ลักษณะดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งในการทำงานข่าววิทยุตามเป้าหมายองค์กรที่จะสนองผลประโยชน์ของรัฐ กับความสำนึกในบทบาทและอุดมการณ์วิชาชีพสื่อสารมวลชนอย่างไรบ้าง ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไป

ความขัดแย้งในการทำงานข่าววิทยุตามเป้าหมายขององค์กรกับความเป็นนักวิชาชีพ สื่อสารมวลชน

เนื่องจากการทำงานข่าววิทยุมีชิ้นงานในความรับผิดชอบของบุคคลเดียว แต่เป็นงานที่ต้องรับผิดชอบเป็นกลุ่ม คนทำงานแต่ละคนจึงแตกต่างความคิดเห็นกันออกไป และการที่แต่ละคนมีความคิดเห็นต่างกันนี้เอง ทำให้การมองภาพการทำงานข่าวของตน มีลักษณะการต่อรองของความขัดแย้งระหว่างเป้าหมายขององค์กร กับความเป็นนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนของคนข่าววิทยุที่แตกต่างกันไปด้วย อย่างไรก็ตาม เราพอที่จะสรุปให้เห็นลักษณะของการต่อรองระหว่างความขัดแย้งดังกล่าวในการทำงานข่าววิทยุ ได้เป็น 4 ทักษะดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนี้จะไม่รู้ลึกอดีตและสามารถปรับตัวจนยอมรับกับสภาพการทำงานได้ โดยมักจะให้คำอธิบายว่า "เราต้องรู้ว่าเราเป็นใคร" ซึ่งหมายถึงถึงการยอมรับสภาพว่า ตนเป็นกระบอกเสียงของรัฐ เป็นประชาสัมพันธ์ของรัฐ ดังนั้นจึงไม่ผิดอะไรที่ต้องทำงานตามนโยบายของรัฐ (ซึ่งดูเหมือนว่าจะมีความกำกวมระหว่างรัฐกับรัฐบาลอยู่มาก) เพราะฉะนั้นคำว่า "ข่าว" ในความคิดของคนกลุ่มนี้ จึงหมายถึงความถึง สาระใดๆก็ได้ที่นำเสนอโดยไม่ขัดแย้งหรือนำความเสียหายไปสู่นโยบายของรัฐบาล ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือไม่ก็ได้ แต่ประโยชน์ของรัฐจะต้องคำนึงถึงก่อน ดังที่เจ้าหน้าที่ในกลุ่มนี้บางคนจะกล่าวในลักษณะที่ว่า เสถียรภาพของรัฐบาลจะนำไปสู่ความมั่นคงของประชาชน

บรรณาธิการข่าวคนหนึ่งยกตัวอย่างข่าวประเภท "คุณขอมมา" ให้ออกอากาศ ซึ่งบรรณาธิการข่าวส่วนใหญ่จะไม่ค่อยชื่นชอบนักข่าวบางข่าวที่ได้รับคำสั่งมาให้ออกอากาศนั้น จริงๆแล้วตนได้เผื่อใจไว้แล้วและไม่เคยอึดอัด เพราะการทำงานที่ใดก็ตามต้องมีพื้นฐานของความสบายใจ การจะมีข่าวฝากหรือไม่นั้นตนไม่เคยใส่ใจ เพราะในฐานะที่เป็นข้าราชการของรัฐบาล ก็ต้องเป็นกระบอกเสียงให้รัฐตามบทบาทของ "หมวกที่สวมอยู่" อีกประการหนึ่งรัฐบาลก็ไม่มีเครื่องมืออื่นที่จะใช้ได้ดีกว่าวิทยุแล้ว

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนี้จะ เป็นกลุ่มที่มีความติดขัดกับสภาพการทำงาน แต่ไม่กล้าหรือไม่สามารถทำอะไรในลักษณะต่อต้านออกมาได้ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง โดยจะยอมเฉยๆและจำนนกับสภาพ เพราะไม่ต้องการเริ่มต้นการต่อสู้กับการทำงานใหม่ "ข้าว" ในทัศนะของเจ้าหน้าที่ในกลุ่มนี้มีลักษณะที่ว่า ข้าวที่ดีคือข้าวที่เป็นประโยชน์แก่สังคม แต่ในบางครั้งคำว่าประโยชน์สังคมอาจจะขัดแย้งกับประโยชน์ของรัฐบาล ก็จำเป็นต้องพิจารณาประโยชน์แห่งรัฐบาลก่อน

สภาพที่ปรากฏให้เห็นว่ากลุ่มนี้มีความติดขัดก็คือ การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลบ้าง ระบบราชการบ้าง หรือการบ่นเล็กน้อยด้วยความเบื่อบ้าง เหล่านี้ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามก็มีบางคนที่กล่าวว่า แม้การทำข่าววิทยุจะมีความติดขัดบ้าง แต่คิดว่าการทำงานทุกอย่างที่ย่อมมีความติดขัดด้วยกันทั้งนั้น และอีกประการหนึ่ง ตนยอมติดขัดดีกว่าจะให้ประชาชนอีกหลายคนต้องติดขัดด้วย

นอกจากนี้บางคนเล่าว่า รู้สึกติดขัดมากกับอิสระในการทำงานที่มีไม่มากนัก การออกข่าวบางอย่างผิดพลาดไปก็อาจจะถูกลสอบสวนหรือตำหนิได้ และบางครั้งข่าวที่ขอมาก็มีมากเกินไป จนทำให้คุณภาพข่าวด้อยลงไปไม่น่าสนใจ และบางคนถึงกับกล่าวว่า รู้สึกไม่ภูมิใจนักที่จะบอกใครๆว่าเป็นนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ เพราะจะต้องมาอธิบายต่อไปถึงลักษณะงานซึ่งต้องใช้เวลาานกว่าจะเข้าใจ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนี้จะมีการต่อรองระหว่างเป้าหมายขององค์กรกับความ เป็นนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนในตัวคนทำข่าววิทยุอย่างมาก เป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับระบบการทำงานแต่ก็ไม่ถึงกับมีการต่อต้านเกินควร ยกเว้นบางครั้งที่มีโอกาสเปิด ก็จะแสดงความเป็นนักวิชาชีพของตนออกมา นิยามคำว่า "ข้าว" ในสายตาของกลุ่มนี้ จึงเป็นสิ่งที่กลุ่มนี้พยายามจะนำเสนอโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สังคมอยู่ด้วย ภายใต้สภาพที่มีการควบคุมโดยนโยบายขององค์กรและของรัฐบาล เจ้าหน้าที่คนหนึ่งกล่าวว่า จริงๆแล้วสามัญสำนึกนั้น ตนต้องการทำเพื่อประชาชน แต่การสวมหมวกรัฐบาลอยู่ ก็ไม่สามารถทำเพื่อสังคมได้ แต่บางครั้งก็แก่งงๆให้หลุดๆออกไปบ้าง

นอกจากนี้บางคนยังกล่าวว่า การที่กรมประชาสัมพันธ์ได้สมญาว่า กรมกร๊วก นั้น ก็เป็นเพราะผู้บริหารนั่นเองที่ทำให้เป็นเช่นนั้น คนรู้สึกเสียดายที่ข่าววิทยุจะต้องสูญเสียผู้ฟังลงไปทุกวัน ทั้งจากข่าวฝากและข่าวที่ไม่เป็นแก่นสาร ข่าวภาคท่มก็ต้องเสียคนฟังให้กับข่าวโทรทัศน์ ขณะที่ข่าว 7 โมงเช้าที่น่าจะดี ก็มีแต่ข่าวที่ไม่น่าสนใจ

เพราะฉะนั้นเมื่อมีโอกาสในการแสดงความเป็นนักวิชาชีพออกมา กลุ่มนี้ก็จะแก่งแย่งให้ความต้องการของตนหลุดออกไปบ้าง โดยเฉพาะกรณีที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข่าวบางอย่างที่ถูกบังคับให้ออกอากาศ เช่น การออกข่าวให้ตามคำสั่ง ทั้งที่รู้ว่าข่าวซึ่งออกไปนั้นจะเป็นผลกลับมาในด้านลบกับผู้ที่สั่งให้ออกข่าวก็ตาม หรือนานๆทีก็ให้ออกสปรดฝ่ายค้านได้พูดออกอากาศบ้างแล้วก็หยุดไป แต่ไม่ให้พูดมากนัก เพื่อคนจะได้ไม่สังเกต หรือการตอกย้ำสิ่งที่รัฐบาลพยายามจะแก้ตัวบ่อยๆให้คนฟังทราบได้เองว่า สิ่งนั้นคือจุดบกพร่องของรัฐบาลหรือบางครั้งถ้าไม่เห็นด้วยกับข่าวฝากบางอย่าง ก็จะปิดให้ไปออกอากาศภาคอื่นหรือขอไม่ให้ออกอากาศในภาคบังคับ หรือถ้าไม่เห็นด้วยกับข่าวนโยบายบางอย่างของรัฐบาลที่บังคับให้ออกอากาศอย่างมาก ก็จะแก่งแย่งปล่อยเสียงให้ออกอากาศยาวๆจนหมดโดยไม่มีการติดต่อเสียงบางอย่างที่อาจไม่รื่นหูออกไป และออกข่าวกันหลายๆภาคจนคนฟังเบื่อไปเอง เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 กลุ่มสุดท้ายนี้เป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับระบบการทำงานที่เป็นอยู่ และพยายามจะ "ผ่าตัด" ระบบการทำงานใหม่ แต่กลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะทนอยู่นานๆไม่ได้ เช่น อธิบดีหรือผู้อำนวยการกองข่าวบางคน ฯลฯ ซึ่งต้องถูกบังคับให้หลีกตัวเองออกไปเพราะทนไม่ได้ ดังนั้นคำนิยาม "ข่าว" ของกลุ่มสุดท้ายนี้ จึงหมายถึง สารที่สนองตอบผลประโยชน์แก่การรับรู้ของประชาชนอย่างแท้จริง มิใช่สิ่งที่เป็นผลประโยชน์ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ

จากการแบ่งกลุ่มเจ้าหน้าที่ในองค์กรกองข่าวในประเทศ ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ แม้จะไม่สามารถกำหนดสัดส่วนได้ชัดเจน แต่ก็มีข้อน่าสังเกตที่ได้จากการสอบถามคนทำงานข่าววิทยุประการหนึ่งพบว่า ลักษณะของบุคลากรในกลุ่มที่สอง คือกลุ่มที่เป็นส่วนใหญ่ขององค์กร ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความขัดแย้งและไม่เห็นด้วยกับระบบการทำงานตามเป้าหมายที่เป็นเครื่องมือของรัฐบาล แต่เพื่อความ

อยู่รอดในการประกอบวิชาชีพ จึงไม่พยายามจะนำเสนอสาระใดๆที่ "ต้านกระแส" ในข่าววิทยุ ส่วนที่รองลงมาคือ กลุ่มที่ 3 และ 1 ตามลำดับ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการต่อต้านระบบการทำงานข่าวเพียงเล็กน้อย กับกลุ่มที่ยอมรับสภาพการทำงานได้โดยไม่อึดอัดใจ สองกลุ่มหลังนี้ยังจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่สามารถคงอยู่ในองค์กรได้ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มสุดท้ายที่เป็น "กลุ่มต้านกระแส" และมีความเป็นนักวิชาชีพสูงมากนั้น จะเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถประกอบวิชาชีพในองค์กรได้นานนัก และในช่วงที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในภาคสนาม ไม่พบลักษณะบุคลากรที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้เลย มีเพียงข้อมูลจากการบอกเล่าว่า เคยมีคนในกลุ่มนี้ทำงานอยู่ในอดีตเท่านั้น

ในขณะเดียวกัน ภายในโครงสร้างองค์กรเช่นนี้ ยังปรากฏถึงลักษณะความขัดแย้งระหว่างแต่ละกลุ่มด้วยกันเอง โดยเฉพาะกลุ่มที่ 1 และ 3 แต่เป็นเพียงความขัดแย้งด้วยพื้นฐานความคิดในการทำข่าวที่แตกต่างกันเท่านั้น เพราะกลุ่มแรกมีความคิดในแบบข้าราชการค่อนข้างสูง แต่กลุ่มหลังกลับมีการต่อรองและเล็งเห็นความสำคัญของการทำงานในแบบนักวิชาชีพอยู่

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า โครงสร้างขององค์กรและการทำงานข่าววิทยุภาคถ่ายทอด ทั้งในส่วนข่าวอ่านและข่าวประกอบเสียงนั้น มีแนวโน้มเกือบทั้งหมดที่เป็นไปเพื่อสนองนโยบายในการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับรัฐบาล ทุกขั้นตอนของการทำข่าววิทยุ จะประกอบขึ้นด้วยอำนาจแห่งการตัดสินใจและคัดเลือกข่าว ที่เล็งเห็นผลประโยชน์ของรัฐเป็นอันดับแรก แต่ผลประโยชน์แห่งสังคมในความคิดแบบนักวิชาชีพ มักจะถูกพิจารณาเป็นอันดับหลังๆ ลักษณะเช่นนี้นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างการทำข่าววิทยุตามเป้าหมายขององค์กร กับความคิดที่จะทำงานตามอุดมการณ์นักวิชาชีพ ทว่าผลที่ปรากฏออกมานั้น แทบจะไม่พบเลยว่า นักวิชาชีพข่าววิทยุสามารถนำเสนอทัศนะที่ "ต้านกระแส" นโยบายหลักขององค์กรได้อย่างเต็มที่เลย และจากกระบวนการทำงานที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตที่เป็นตัวรายการข่าวภาคถ่ายทอดโดยตรง ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอในบทถัดไป